

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

חקת

הספד

אהרן הכהן מת, וצער עמוק ממלא את כל עדת ישראל:

"וַיֵּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גָּעַ אֶהְרֶן וַיִּבְכוּ אֶת אֶהְרֶן שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל" (במדבר כ, כט).

בבכיים על אהרן קיימו בני ישראל את המצווה להספיד את הנפטר, כפי שנפסק בשולחן ערוך:

מצוה גדולה להספיד על המת כראוי. ומצותו שירים קולו לומר עליו דברים המשברים את הלב, כדי להרבות בכיה ולהזכיר שבחו. ואסור להפליג בשבחו יותר מדאי, אלא מזכירין מדות טובות שבו, ומוסיפין בהם קצת, רק שלא יפליג (יורה דעה שמד, א).

חכמינו זיכרונם לברכה נחלקו אם חובת ההספד נועדה לכבודו של הנפטר או לכבודם של האבלים.

לכבודו של הנפטר כיצד? הלוא הוא איננו עוד בין החיים?!

כל אדם אוסף במהלך חייו מצוות ועבירות, ולאחר מותו הוא נשפט על מעשיו בעולם האמת. כאשר מספידים את המת ומאירים את המצוות ואת החסדים שעשה עולים הדברים לבית דין של מעלה, והרושם הטוב שהשאיר בעולם על כל קרוביו ומכריו מעיד שזו הייתה מהות חייו. כבוד זה שחולקים לנפטר מועיל לו אפוא בבית המשפט העליון.

לכבודם של החיים כיצד?

משפחתו של הנפטר איבדה זה עתה את היקר לה מכול, והכאב קשה מנשוא. כאשר מזכירים באהבה את מעלותיו ומספרים בשבחו, המשפחה כולה מתחברת למידותיו ולטובו וחפצה לדבוק בדרכיו. הדגשת היותו של הנפטר איש טוב וצדיק מרוממת ומחזקת את המשפחה ואת כל מכיריו.

כמובן ששתי הדעות משלימות זו את זו ושתיהן אמת. ההספד נאמר לכבודו של הנפטר ולכבודם של החיים גם יחד – אך כבוד הנפטר קודם לכבוד החיים. ועל כן אם ביקש אדם, מטעמיו הכמוסים עימו, שלא יספידו אותו – יש לכבד את רצונו ולהימנע מלהספידו.

מצוות ההספד משמשת בעבור האבלים מעין מטען המאפשר להם להתמלא מחדש בכוחות. ההספד קורא לנשאים להמשיך את מעשיו הטובים של יקירם עלי אדמות, ומכוח הדבקות במעשיו נשאר דמותו חיה בקרבם.

בני ישראל בוכים על אהרן הכהן – ובבכיים הם מקבלים עליהם למעשה להמשיך ולהיות מתלמידיו:

"הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה (אבות א, יב).